LÄRARHANDLEDNING
Introduktion till materialet

SYFTE OCH IDÉ

Läsfokus är ett lästräningsmaterial som syftar till att utveckla elevers läsförståelse. Målgruppen är elever i årskurs 7–9. Varje bok i serien är strukturerad utifrån olika övningstexter på ett tema, exempelvis tema Naturen. Texterna är valda för att visa på en variation, för att passa målgruppen och för att knyta an till flera av elevernas undervisningsämnen. Förhoppningsvis kan vissa texter även väcka nyfikenhet så att eleverna vill läsa vidare.

Alla uppgifter och alla texter finns direkt i böckerna. Det gör att eleverna inte behöver lämna böckerna mer än när de ska besvara eller lösa de olika uppgifterna.

Vad tränar materialet?

Varje bok har en eller flera inledande temauppgifter. Därefter följer de olika övningstexterna med tillhörande uppgifter. Det finns uppgifter som eleverna kan arbeta med före, under och efter läsningen. Det finns även uppgifter där eleverna får jämföra bokens olika texter för att lyfta fram exempelvis likheter eller skillnader. Genom uppgifterna tränas eleverna i olika lässtrategier och varje strategi förklaras i en formgiven strategiruta. Sist i varje bok finns avslutande uppgifter som på olika sätt knyter samman temat och som möjliggör fördjupningar i relation till temat.

Varför ett tematiskt upplägg?

Böckerna i serien har ett tematiskt upplägg. Upplägget gör att eleverna får läsa olika typer av texter som behandlar ett och samma tema. Detta upplägg möjliggör också jämförelser, där eleverna får lyfta fram likheter och skillnader mellan de olika övningstexterna. Det tematiska upplägget gör också att bokserien kan användas vid temaarbete eller ämnesövergripande arbete.

Varför strategirutor, faktarutor och ordförklaringar?

Genom de olika texterna i bokserien får eleverna träna på lässtrategier. För att hjälpa eleverna förstå hur en strategi fungerar finns strategirutor, där strategin förklaras. Till vissa av övningstexterna finns förklarande faktarutor. Dessa förklarar något som nämns i övningstexten och ger därmed eleverna fördjupad förståelse för innehållet i övningstexten. Många av texterna har ordförklaringar. Dessa finns för att hjälpa eleverna förstå textens innehåll.

Varför färgkodning?

För att få en överblick över vad som ingår i de olika böckerna i serien är alla böcker färgkodade på samma sätt. Varje övningstext presenteras övergripande på en grön bakgrund. Själva övningstexterna ligger sedan på en vit bakgrund. Alla uppgifter är lagda på en blå bakgrund. Strategirutorna är markerade med en rosa ram och när det finns förklarande faktatexter är dessa lagda på en gul bakgrund. Ordförklaringar är skrivna i gröna rutor i kanten av övningstexterna och orden är markerade med gröna prickade linjer direkt i texterna.

HUR BOKSERIEN KAN ANVÄNDAS

Materialet är flexibelt och kan anpassas efter olika undervisningssituationer och elevgrupper. Då böckerna i serien är uppbyggda med olika texttyper kan du välja att låta eleverna arbeta med en eller flera av texterna i en bok eller låta olika elever arbetar med olika texter. Uppgifterna kan också göras till andra texter än de som finns i de olika böckerna.

I helklass

Texterna och strategirutorna kan användas gemensamt, där du tillsammans med eleverna går igenom en text och en strategi för att sedan gemensamt jobba med tillhörande uppgifter. Här kan då eleverna tillsammans med dig reflektera över nyttan med att använda den valda strategin.

I par eller i grupp

Eleverna kan arbeta tillsammans med texterna och stötta varandra i att använda strategierna och resonera kring frågorna som finns till övningstexterna.

Individuellt arbete

Materialet kan användas för självständigt arbete, där eleverna på egen hand arbetar med texterna och de olika uppgifterna.

Som temavecka eller ämnesövergripande

Det tematiska upplägget gör materialet lämpligt för arbete över flera ämnen eller under en sammanhängande period.

Som förberedelse inför nationella prov

Uppgifternas utformning och variation av texttyper påminner om de nationella proven i årskurs 9.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

KOPPLING TILL STYRDOKUMENT

Materialet är kopplat till skolans styrdokument. Eleverna möter texter som är kopplade till olika skolämnen och relevanta för målgruppen. På så sätt får eleverna en förståelse för att det går att använda lässtrategier i alla ämnen och inte bara i svenska eller svenska som andraspråk. Texterna och uppgifterna är samtidigt valda för att passa det centrala innehåll som rör svenska och svenska som andraspråk för årskurs 7–9.

BEDÖMNING

Uppgifterna i materialet är i första hand tänkta att användas i formativt syfte. Det går dock även att använda dem som underlag för bedömning.

EXTRAMATERIAL

På Gleerups hemsida, www.gleerups.se, finns böckernas mallar som pdf:er. De kan du skriva ut för att använda till andra texter.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

TEMA NATUREN

Facit till text 1

Det finns facit till alla flervalsfrågor samt till frågor på och mellan raderna. När en fråga ber om exempel anges samtliga relevanta exempel som förekommer i texten. Elevernas svar kan därför variera. Till uppgifter som kräver tolkning, analys eller egna exempel ges exempel på möjliga elevsvar.

UPPGIFT 1 Närma dig texten

Irokeserna tillhör ursprungsbefolkningen i Nordamerika. De levde i långhus och var bönder, jägare och samlare. Släktskap och arv utgick från modern i familjen. Naturen var viktig för dem.

UPPGIFT 3 Sammanställ kännetecken

Skapelsemyt	
Kännetecken	**Titel:** ***Irokesernas skapelsemyt***
förklarar hur universum, jorden och människor blir till	land skapas på en sköldpaddas rygg växter skapas genom frön från Livets träd månen blir till när Himmelskvinnan dör dag och natt förknippas med tvillingarna som också skapar djur, floder och människor
ospecificerad tid	för länge, länge sedan ... men en dag ... många år senare ... en tid gick ...
upprepningar	ordet *länge* i ”länge, länge” att det skapas (jorden, växter, människor ...) att bryta mot regler (inte störa Livets träd, inte gå åt väster ...)
motsatser	tvillingarna dag och natt varelser kontra människor liv och död
besjälning	Västanvinden som en person tvillingarnas mor som blir Moder Jord Mormor Måne

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

UPPGIFT 5 Besvara frågorna

På raderna

A 2 (mogen blomma).
B 2 (för att Himmelskvinnan var för tung).
C Sköldpaddsön (Turtle Island).
D 1 (majs, bönor och squash).
E För att hon även efter sin död gav liv åt viktiga växter (ur hennes kropp) och än i dag försörjer hon alla människor, djur och växter.
F Genom jord från havsbottnen som lades på en jättelik sköldpaddas rygg. Himmelskvinnan dansade och sjöng så att jorden växte till en hel kontinent. Hon planterade frön från Livets träd och från fröna fick jorden växtlighet. Himmelskvinnan fick en dotter och dottern fick i sin tur tvillingpojkar. Dessa pojkar skapade floder, djur och människor.

Mellan raderna

A 1. Hon går västerut trots att hon vet att hon inte får, vilket kan tyda på att hennes nyfikenhet är starkare än viljan att följa förbudet.
B Det märks genom att de inte alltid är överens redan i magen. De föds på olika sätt och delar upp dygnet mellan sig. Den ena tar hand om dagen och den andra om natten.
C Det visar att irokeserna ser på naturen och sina viktigaste grödor som levande familjemedlemmar. Det symboliserar en nära och respektfull relation där människa och natur hör ihop.
D 3. Berättelsen visar att människan ska leva i balans med naturen och inte ta mer än hon behöver, eftersom människan har ett ansvar att ta hand om Moder Jord.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

Facit till text 2

UPPGIFT 2 Läs, tolka och analysera bilder

BILD 1

Identifiera

A Karta.

Läs

A Den visar de sju stora kontinentalplattorna och en av de mindre.
B De visar var kontinentalplattorna kolliderar.
C De visar var kontinentalplattor glider isär.
D Jordbävningsområden.
E Vulkaner.
F Vilken riktning plattorna rör sig åt.
G Längs Stilla havets kust och mellan Europa och Asien.
H Mitt i Atlanten.
I Utanför Asiens östra kust, vid Japan.

Tolka och analysera

A A visar en zon i Atlanten där plattorna glider isär. B visar området där den indisk-australiska plattan krockar med den eurasiska plattan. C visar området där Nazcaplattan och den sydamerikanska plattan kolliderar. D visar ett område där det finns många vulkaner.
B Där plattorna möts blir det oroligt och instabilt. När plattorna krockar (blå linjer) pressas material ihop eller trycks ner, vilket leder till att det bildas många jordbävningar och vulkaner.
C 3. Vulkaner och jordbävningar förekommer ofta nära gränser där jordens plattor möts.

BILD 2– 5

Identifiera

A Kartor.

Läs

A För 250 miljoner år sedan fanns en stor kontinent, Pangea. Den började sedan spricka och på bild 5 ser man hur kontinenterna är placerade idag. Fortfarande rör sig kontinenterna, och Atlanten blir exempelvis bredare medan Medelhavet blir smalare.

Tolka och analysera

A Pangea delades upp i olika delar och blev till dagens alla kontinenter.
B Att kontinenterna är i rörelse och att den världsbild eller karta som vi har idag kommer att förändras ju längre fram i tiden vi kommer.

UPPGIFT 3 Besvara frågorna

På raderna

A 4,6 miljarder år.
B Jordskorpan och mantelns hårda ytskikt.
C Teorin heter plattektonik.
D 3 (för att plattorna på varsin sida om Atlanten långsamt glider isär).
E En superkontinent som sprack upp och bildade de kontinenter som vi har idag.

Mellan raderna

A Den byggs upp av jordens inre krafter och bryts ned av yttre krafter.
B 2. Trots att plattorna bara rör sig några centimeter per år har deras rörelser under lång tid förändrat kontinenternas läge och form.
C För att Japan ligger i en kollisionszon där flera kontinentalplattor möts.

UPPGIFT 4 Gör en jämförelse

Då eleverna kan ha skrivit ner olika saker ges därför bara ett exempel på likheter och skillnader som eleverna kan ha skrivit.

Likheter: Båda börjar med vatten. Landmassor rör sig eller växer. En stor sammanhängande landmassa (Sköldpaddsön/Pangea). Processen/skapandet fortsätter.

Skillnader: Gudomliga krafter kontra geologiska krafter. Ospecificerad tid (länge, länge sedan) kontra specificerad tid (4,6 miljarder år). Tydligt syfte med skapandet i myten. I lärobokstexten är det snarare en process än ett tydligt syfte. I lärobokstexten ges exempel på nedbrytning. I myten ges bara exempel som visar på ett fortsatt växande.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

Facit till text 3

UPPGIFT 2 Läs dikten och leta bildspråk

Exempel på möjliga svar:

A skuggan mjuk som flor

B svept i skymningens andedräkt

C skymningens andedräkt, ”jag vet inte vart det strävar och vart det vill”

D trädet – kan ses som symbol för livet och livets gång eller som en symbol för diktjagets inre liv, tankar och känslor; skymningen – kan ses som en symbol för gränslandet mellan det kända och det okända; skugga – kan ses som symbol för mörker, det okända eller rädsla

UPPGIFT 3 Besvara frågorna

På raderna

A Diktjaget sitter svept i skymningens andedräkt och känner hur grenar rör sig runt omkring.

B I sitt rum.

C Mjuk som flor.

D 2 (lugnt).

E En vilja från en andemakt eller en hemlig makt.

Mellan raderna

A 1. Trädet finns nära diktjaget och väcker både rädsla och något positivt, vilket kan tolkas som olika tankar och känslor inom jaget.

B En bokstavlig tolkning skulle kunna vara: Diktjaget är rädd eftersom trädet styrs av en okänd och hemlig makt eller kraft. Det skapar en osäkerhet. Samtidigt tycker diktjaget om att ha trädet nära eftersom det upplevs som lugnt och tyst. En symbolisk tolkning kan vara att diktjaget är osäker på hur livet kommer att bli men samtidigt ser en möjlighet att utvecklas.

C 1. Diktjaget har släckt lampan och sitter i skymningen, vilket visar att det är kväll.

D Att trädet styrs av en kraft som inte kan kontrolleras eller att det finns drivkrafter som diktjaget inte kan styra eller påverka.

UPPGIFT 6 Gör en jämförelse

Här ges exempel på vad en elev skulle kunna skriva:

A Naturen spelar en stor roll i de tre texterna. I skapelsemyten förklaras hur jorden och naturen blir till. I lärobokstexten beskrivs hur kontinenterna skapats och hur de kolliderar och glider isär. I dikten är trädet en viktig symbol för livet.

B Skapelsemyten och dikten är skönlitterära texter och i dem finns mycket bildspråk. Lärobokstexten är mer beskrivande och förklarande och innehåller både bilder och ämnesbegrepp.

C Syftet med skapelsemyten är att berätta om hur jorden skapades medan syftet med lärobokstexten mer är att ge kunskap om kontinentalplattorna. Diktens syfte är att beröra och väcka tankar.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

Facit till text 4

UPPGIFT 2 Analysera diagrammet

A Barns utevistelse efter kön och åldersgrupp, 2025.
B Kön och åldersgrupper.
C Andel i procent.
D Grön: Andel mycket intresserad av att vara ute i naturen. Orange: Andel som leker ute en vanlig dag efter skolan. Blå: Andel som vistas i park/lekplats efter skolan. Rosa: Andel som vistas i skogen/naturen efter skolan.
E Diagrammet visar hur många procent av flickor, pojkar och olika åldersgrupper som är ute efter skolan. Det visar också flickors, pojkars och olika åldersgruppers intresse för att vara ute i naturen.
F Att yngre barn och pojkar leker ute mer än äldre barn och flickor. Att intresset för att vara ute i naturen minskar ju äldre barnen blir och att intresset är ungefär lika stort bland pojkar som bland flickor. Att barn vistas mindre i park/lekplats efter skolan ju äldre de blir och att det syns en minskning av vistelse i skogen/naturen mellan den äldsta och den yngsta ålderskategorin.

UPPGIFT 3 Besvara frågorna

På raderna

A Natur innefattar både levande och icke-levande delar av världen, till exempel djur, växter, skog, hav och berg.
B Friluftsliv är att vistas utomhus i naturen för att uppleva och må bra.
C 2 (tidsbrist).
D Exempel: promenera eller vandra, cykla, bada, leka utomhus och träna.
E 3 (att många föräldrar upplever att de var ute mer i naturen som barn än de är som vuxna).

Mellan raderna

A När man ägnar sig åt friluftsliv har man ett syfte med att vara ute. Man är ute för att uppleva något eller för att man vill må bra.
B 1. Nästan alla barn har natur inom gångavstånd, men ändå vistas barn mindre i naturen. Det visar att närheten inte är det enda som påverkar.
C Skärmtid, boendeort och föräldrars vanor påverkar ett barns vistelse i naturen. Om ett barn använder mycket skärm, bor i en tätort och har föräldrar som inte är ute så mycket kan det bidra till att barnet själv vistas mindre i naturen.
D För att alla barn och unga ska hitta platser som passar just dem. En del vill kanske leka och vara aktiva medan andra behöver platser för lugn och återhämtning.

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

	Skapelsemyten *Irokesernas skapelsemyt* tolkad av Jenny Edvardsson	Lärobokstexten *Jorden förändras*	Dikten *Trädet* av Karin Boye	Faktatexten *Barn och unga i naturen* av Jenny Edvardsson
Hur kan du koppla samman texten med temat Naturen?	berättar om hur jorden och då också naturen blev till	beskriver och förklarar hur kontinentalplattorna rör sig	handlar om ett träd	handlar om barns och ungas utevistelse och intresse för naturen
Vad får du veta om naturen i texten?	hur naturen kom till, exempelvis växtlighet genom frön från Livets träd	vad kontinentalplattorna består av, var de finns, hur många de är och hur de kolliderar och glider isär och därmed skapar exempelvis vulkaner	trädet beskrivs, exempelvis dess grenar och rötter	att naturen innefattar både levande och icke-levande delar, att man kan må bra av att vara ute och att naturen kan bidra till olika aktiviteter
Vilket budskap, tanke eller information lyfter texten?	berättar om hur jorden blev till och varför människan måste ta hand om planeten	information om kontinentalplattorna och hur de påverkar varandra och exempelvis ger upphov till vulkaner	att trädet kan ses som en symbol för livet	att barn och unga vistas mindre i naturen idag och att det finns skillnader i utevistelse och intresse utifrån ålder och kön samt att flera olika faktorer påverkar hur mycket barn vistas i naturen

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.

Lästips till avslutande uppgifter

UPPGIFT 2 Välj en fördjupning

Alternativ 3

Lästips:

- *Det naturliga urvalet* av Annika Norlin i *Vad håller ni på med? En antologi om klimatet*
- *Bortbytingen* av Selma Lagerlöf
- *Flugornas herre* av William Golding
- *De tar allt ifrån mig* av Linda Jones
- *En sekund i taget* av Sofia Nordin

© 2026 Jenny Edvardsson och Gleerups Utbildning AB. Detta dokument ingår som en del i Läsfokus Naturen.
Materialet får skrivas ut, kopieras och användas inom skolenheten under giltig licenstid.